

PAPER DETAILS

TITLE: ÇAGDAS SANATTA TÜRK VE BULGAR SANATÇILAR

AUTHORS: İsmet ÇAVUSOĞLU

PAGES: 699-716

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/313596>

ÇAĞDAŞ SANATTA TÜRK VE BULGAR SANATÇILAR

İsmet Çavuşoğlu

Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölüm Başkanı

* cavusogluismet@yahoo.com

Özet: 1. 1980 sonrası Türkiye’de sanat ortamı ;Günümüzde Türk sanatı, Dünya sanatının paralelinde bir gelişme göstermektedir. Tüm sanat akımları ve hareketleri Türk sanatında kabul görmüş olup pek çok sanatçı yetişmiştir. Genelde geçmişte Fransa, Almanya, İngiltere,İtalya, İspanya, ABD gibi sanatta sağlam geleneğe bağlı olan ülkelerde devlet bursu ile sanat eğitimi tamamlayan sanatçılarımız Türkiye’ye belirli bir Avrupa deneyimi ile döndüler. Aynı zamanda bazı sanatçılarımız sanat eğitimciliği de yaparak farklı dallarda sanatçılar yetiştirdiler. 1980’lere gelindiğinde ise Avrupa ve Amerika’daki sanatsal etkinliklerden farkı kalmayan ülkemizde görsel sanatlar alanında büyük gelişmeler yaşandı. Güzel Sanatlar Fakülteleri, Galerileri ve müze sayıları çoğaldı, bienaller, sanat fuarları, sanat sempozyumları, karma sergiler, yarışmalar, kişisel sergiler, sanat müzayedeleri, workshop organizasyonları rutin hale gelip, Türkiye’de çağdaş sanat ortamı çok dinamikleşti. Bahsedilen bu dinamik sanat etkinlikleri çeşitli yönleriyle analiz edilerek sanatçı isimleri ve görsel örnekler ile desteklenecektir.

2. 1980 sonrası Bulgaristan’da sanat ortamı ; Bulgaristan 1989 yılına kadar sosyalist bir toplum olarak sanata önem vermişti. Devlet eliyle sanatçılara farklı destekler sunulduğu bilinmektedir. Bulgar sanatçılar da Türkiye’de olduğu gibi, İtalya’da, Fransa’da, Rusya’da, Almanya’da, Avusturya’da, Çekoslovakya’da, Polonya’da eğitim gördüler. Yetişme ve çalışma tarzları ile dönemsel gelişmeler de Türkiye ile paralellik gösterdiler. Bulgar Ressamlar Birliği ve Kültür Bakanlığı sanatsal etkinlikleri düzenleyip sanatçıların katılımını sağladı. Ulusal sergiler, yarışmalar, bienaller, trienaller, sempozyumlar, kişisel sergiler v.b. organizasyonlar düzenlendi. Her vilayette Sofya Merkez Ressamlar Birliğine bağlı olarak Ressamlar Birliği Grupları kuruldu ve sanatsal çalışmalar il bazında da gelişme gösterdi. Toplumsal gerçekçilik, sanatçıların çalışmalarında oldukça itibar görüyordu. Demokrasiye geçişle beraber tüm sanat akımları ve hareketleri serbestçe uygulanır oldu. Oysa ki, Türk sanatçıları çok daha özgür çalışmalar ile çağdaş sanatta büyük bir gelişme içerisindeydi. Son yıllarda Bulgar sanatçılar da cesaretle eserler üretmekle beraber çağdaş sanat ortamlarında yer almaya başladılar. (sanatçı isimleri ve görsel örnekler ile desteklenecektir)

3. Türk ve Bulgar sanatçıların uluslararası sanat etkinliklerine katılımı; Türk sanatçıların uluslararası etkinliklerde önemli yere sahip olması, ülkemizde görsel sanatların önemini arttırmıştır. Örneğin; İstanbul bienaline katılan Türk sanatçıların sayısı çoğalmış olup nitelik ve nicelik kazanmıştır. Venedik bienali, Berlin bienali, Londra, New York, Dubai, Shangay, Paris, Zürih, Madrid v.b. galerilerinde ve müzelerinde Türk sanatçılarının eserlerinin sergilenmesi, satın alınması önemli bir göstergedir. Bulgar sanatçılar da dünyanın birçok yerinde düzenlenen çağdaş sanat etkinliklerinde daha yavaş da olsa yer almaktadırlar. Örneğin; Sofya Resim Trienalle’i, Gabrovo Mizah Bienali, Targovishte suluboya sempozyumu, resim ve heykel sempozyumları, sergiler ile sanatta seslerini duyurmaktadırlar. (sanatçı isimleri ve görsel örnekler ile desteklenecektir)

4. Balkanlarda ortak sanat etkinlikleri; Balkan sanatçıları sergileri – İstanbul, Ankara, Edirne, Sofya, Gabrovo, İzmit, Plovdiv, Varna, İzmir. Türkiye ve Bulgaristan’da düzenlenen Resim ve Heykel sempozyumlarında Türk ve Bulgar ressamların katılımları hakkında bilgilerin yanı sıra Uluslararası Bienal’lere, Sanat Fuarlarına ve diğer sanatsal etkinliklere katılımlarında değerlendirilmesi yapılacaktır ve sanatçı isimleri ve görsel örnekler ile desteklenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sanatçı, Bienal, Sanatsal etkinlik, Eser, Uluslararası

1. 1980 SONRASI TÜRKİYE'DE SANAT ORTAMI

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile tüm sanatlara büyük önem verildi. Türk Resim sanatına baktığımızda Dünya sanatının paralelinde bir gelişme izlediğini görmekteyiz. Batı sanatında ortaya çıkan tüm sanat akımları ve hareketleri ülkemiz sanatçıları tarafından da kabul görmüş ve sanatçılarımızın çalışma tarzlarını belirlemiştir. Devlet her zaman farklı uygulamalar ve yöntemler ile sanatçılarımızı ve sanatı desteklemiştir. Örneğin ülkemizde 1980 öncesi belli bir seviye göstermiş olan Resim sanatçılarımız devlet bursu ile yurtdışına uzmanlaşma ve eğitim görme amaçlı olarak devlet bursu ile gönderilmeleri çok çok önemlidir. Sanatçılarımız genelde sanatta belli bir geleneğe ve üstün başarılarla sahip olan zamanın Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Almanya, İngiltere, İspanya gibi ülkelere gönderildiler. Devlet bursu ile yurtdışında eğitim gören sanatçılarımızdan bazıları: Bedri Rahmi Eyüboğlu, Fikret Mualla, Cemal Tollu, İbrahim Çallı, Zeki Faik İzer, Halil Dikmen, Turan Erol, Özer Kabaş, Devrim Erbil, Ergin İnan, Erol Eti, Mustafa Ashier, Mustafa Pilevneli, Zühtü Müritoğlu, , Kemal İskender, Adem Genç, Adnan Çoker, Asım İşler, Utku Varlık, Balkan Naci İslimyeli, Özdemir Atlan, Aydın Ayan, Bünyamin Özgültekin, Hasan Pekmezci, Halil Akdeniz, Zekayi Ormancı, İsmail Avcı, Basri Erdem, Mehmet Özet ve daha birçok sanatçının isminden bahsedebiliriz. Türkiye'ye belirli bir birikim ve deneyim ile Avrupa'dan dönen bu sanatçılarımızın ülkemiz okullarında sanat eğitime çok büyük katkıları oldu. Genç sanatçılar yetiştirdiler, sanat kurumları oluşturdular, geliştirdiler ve modern dünyaya entegre olma açısından büyük hizmet verdiler. İstanbul'daki Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi , şu anda Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, kuruluşundan günümüze dek yüzlerce sanatçı yetiştirmiş ve Türk sanatına çok büyük katkıları olmuştur. Sanatçılarımızdan bazıları Avrupa'da kaldılar, orada yaşadılar ve ürettiler, yurtdışında Türk sanatını temsil ettiler. 1980'lerden sonra ise genç sanatçı adaylarımız Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde; ağırlıklı olarak İngiltere'deki sanat eğitimi kurumlarında eğitim gördüler ve bu süreç günümüzde de, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde devam etmektedir. Sanatın tüm dallarında sanatçılarımız başarılı eserler üretmektedirler. Türk sanatçıların eserleri farklı sergi organizasyonları ile Avrupa , ABD ve dünyanın diğer ülkelerinde sergilendi, tanıtıldı ve Türk sanatı ve sanatçısı dünya sanat ortamlarında önem kazandı. Günümüzde dinamik bir üretim ve sergilemenin yanı sıra gelişmiş bir Türk sanattan gurur duymamak mümkün değildir.

2. 1980 SONRASI BULGARİSTAN'DA SANAT ORTAMI

Bulgaristan'da 1944 yılından 1989 yılına kadar sosyalist bir dönem yaşandı. Bu dönemde ülkede sanata önem verildiği bilinir. Sanat eseri üretiminde başlıca geleneksellik, sosyal gerçekçilik, sosyalist gerçekçilik, eleştirel gerçekçilik benimsendiği söylenebilir. Söz konusu dönemde çok sayıda heykel anıtları dikilmesi, resim heykel müzelerinin açılması, yarışma sergilerinin organizasyonu, ulusal karma/değerlendirme sergileri, kültür bakanlığının ressamlar birliği aracılığı ile iller bazında da sanat etkinliklerini organize etmesi ve yaygınlaştırması söz konusudur. Devlet eliyle sanatçılara farklı destekler sunulduğu da bir gerçektir. Bulgar sanatçılar da Türkiye'de olduğu gibi, başlangıçta İtalya'da, Fransa'da, Rusya'da, Almanya'da, Avusturya'da. Fransa'da, Çekoslovakya'da, Polonya'da eğitim gördüler. Sanatçıların yetiştirme ve çalışma tarzları ve dönemsel gelişmeler de Türkiye ile paralellik göstermektedir. Bulgar sanatçılardan Nikolay Pavlovich, Vasil Stoilov, Nenko Balkanski, Nayden Petkov, Dechko Uzunov, Svetlin Russev, Toma Vırbanov. Vasil Vilev, Dilo Dilov, Andrey Daniel, Aleksandır Poplilov, Aleksandır Terziyev, v.s. Sofya Akademisi ve diğer sanat okulları: Veliko Tırnovo Üniversitesi, Stanke Dimitrov Üniversitesi sanatçı eğitimlerinde çok faydalı oldular. 1980 sonrası düzenlenen trienaller, bienaller, ulusal sanat sergileri, yarışmalar, uluslararası sergiler, sempozyumlar, kişisel sergiler gibi sanatsal etkinlikler Bulgar sanatını hareketlendiren olaylardı. Hatta o dönemde sıradan sanatçıların yanı sıra ünlü sanatçılara çalışmalarından, sanata hizmetlerinden dolayı devlet tarafından “**Hak Etmiş Ressam**” ve “**Halk Ressamı**” ünvanları da verilirdi. Günümüzde demokrasiye geçişle beraber Bulgaristan sanatında da dünyada bilinen tüm sanat akımları ve hareketleri rahatça uygulanır hale geldi. Ressamların daha özgür anlatıma geçişleri ile daha fazla dünya sanatında yer almaya başlayan Bulgar sanatçılar da seslerini duyurma çabasına girdiler. Türk sanatçıların yıllardır özgür çalışmalar yaparak çağdaş sanatta büyük bir gelişme gösterdiler. Bulgar resim sanatı sağlam bir geleneğe sahiptir. Yıllar önce ABD'ye yerleşen Bulgar asıllı sanatçı Hristo Yavashev (Cristo) dünya sanatında “Land Art”ın babası olarak özel bir yere sahiptir. Bulgaristan'ın önemli sanat merkezi Sofya'dır. Plovdiv, Ruse, Varna'nın yanı sıra tüm valilikler Sofya Bulgar Ressamlar Birliği'ne bağlı olarak illerde Ressamlar Birliği Grupları ile birlikte önemli ulusal ve uluslararası sanat etkinlikleri planlarlar ve gerçekleştirirler. Yani diğer illerin de sanat organizasyonları merkeze bağlı niteliktedir ve illerde de önemli sanat etkinlikleri düzenlenmektedir. Her ilde Sanat Galerileri ve müzeler vardır.

3. TÜRK VE BULGAR SANATÇILARIN ULUSLARARASI SANAT ETKİNLİKLERİNE KATILIMI

Türk sanatçıların uluslar arası etkinliklerde yer almaları, ülkemizde görsel sanatların önemini arttırmıştır. Son yıllarda İstanbul bienaline katılan Türk sanatçıların sayısı çoğalmış olup nitelikli eserler üretilmiştir. Türk sanatçıların eserlerinin Venedik ve Berlin Bienallerinin yanı sıra Londra, New York, Dubai, Shangay, Paris, Zürih, Madrit ve daha birçok önemli sanat merkezlerindeki galeri ve müzelerde sergilenmesi, satın alınması önemli bir başarı göstergesidir.

Dünyanın birçok yerinde organize edilen Bienal sergilerine ve önemli çağdaş etkinliklere katılan Türk sanatçıları: Kutluğ Ataman, Ergin Çavuşoğlu, Ayşe Erkmen, Leyla Gediz, Halük Akakçe, Halil Altındere, Gülsün Karamustafa, Bülent Şangar, İnel İnal, Hüseyin Alptekin, Çağrı Saray, Canan, Neriman Polat, Gülçin Aksoy, Elvivi Kavcar, Ferhat Satıcı, Ferhat Özgür, Güneş Terkol, Mürüvvet Türkyılmaz, Orhan Cemçetin, v.s.

Türk sanatçıları dünyanın her yerinde galeriler vasıtasıyla sergilere, fuarlara katılmakta, kişisel çabalar ile sergiler açabilmekte ve böylelikle Türkiye'nin prestijini yükseltmektedirler. Türkiye'nin sanat merkezi İstanbul'dur, daha sonra Ankara, İzmir, Mersin, Antalya ve diğer iller de önemlidir. Müzelerimizi destekleyen iş adamlarımız aslında Türkiye'ye çok şey kazandırdılar. Örneğin Eczacıbaşı Kültür Vakfı İstanbul Modern'in kuruluşu, gelişmesi ve uluslar arası çağdaş sanat merkezine dönüşmesi için büyük destek ve çabalarını sürdürmektedir. Ülkemiz için gurur verici bir davranıştır. Ayrıca, Sabancı Müzesi, Koç Müzesi, Burhan Doğançay Müzesi, Süleyman Saim Tekcan Baskı Teknikleri Müzesi, Devrim Erbil Balıkesir Müzesi, Pera Müzesi'nin de sanata katkıları çok önemlidir. İstanbul'da ve diğer şehirlerimizde sanat müzayedeleri, sanat fuarları, sanat sempozyumları, karma ve kişisel sergiler düzenlenmektedir. Günümüzde sanat ortamları çok yoğundur. Bütün bunların oluşması ve gelişme göstermesinde küratörlerimizin, bazen yabancı küratörlerle birlikte organizasyonlar düzenlemeleri, sanata yön vermeleri de günümüzde kaçınılmaz olmuştur. Günümüz Türk sanatında küratörlerden Vasıf Kortun, Beral Madra, Ali Akay, Levent Çalıkoglu, Emre Zeytinoglu, Denizhan Özer, Fırat Arapoğlu, Derya Yücel önemli isimlerdir. Devlet Resim Heykel Müzeleri, Banka Galerileri ve özel galeriler de çok yoğun faaliyetler göstermektedirler. Sanat eseri satışları açısından da İstanbul dünyada sayılı merkezlerden biridir.

Türk toplumunda potansiyel olarak büyük bir sanat eseri koleksiyoncu kitlesi oluşmuştur. İş adamlarımız, entellektüel kesimler her geçen yıl daha fazla sanata yatırım yapmaya önem vermektedirler. Günümüze baktığımızda İstanbul'un ve tüm Türkiye'nin çağdaş sanatta yıldızı parlamıştır. Sanatçılarımızın yaratıcı gücü yüksektir ve üretim ile alım-satımlar dinamiklidir. Ayrıca dünyanın değişik sanat merkezlerindeki sanat fuarlarına Türk sanatçıların katılımı yüksektir. Örneğin son yıllarda Londra Sanat Fuarı, Shangay Sanat Fuarı, New York, Dubai sanat fuarlarına galerilerimizin yoğun çıkartma hamleleri söz konusudur. Günümüzde Türk Sanatı Dünya sanatı ile çok daha iç içedir. Bu açıdan baktığımızda İstanbul mekanlarında Rembrand'ın, Dalí'nin, Van Gogh'un, Picasso'nun eserlerinin sergilenmesi, Londra Royal College'de Türk sanat eserlerinin sergilenmesi v.b. gibi örnekler önemli organizasyonlardır. Kaçınılmaz olarak Popüler sanat da Türkiye'de kabul görmüştür.

1996 yılında Sofya'da gerçekleşen bir Uluslar arası Çağdaş Resim Trienali'nde ABD dahil 46 ülkeden sanatçılar eserlerini sergiledi. Bu sergiye yaklaşık 160 Bulgar sanatçı katıldı. Katılan önemli Bulgar sanatçılardan bazıları: Svetlin Russev, Stanislav Pamukchiev, Svilen Blajev, Milko Bojkov, Andrey Daniel, Dimitir Buyukliyski, Lüben Zidarov, Georgi Bojilov, Nikolay Yanakiev, Toma Vırbanov, Toma Trifonovski, Rosen Toshev, Krasimir Terziev, Kalina Taseva, Rumen Skorchev, Antoniy Sofev, Krassimir Roussev, Atanas Patsev, Tsanko Panov, Vanko Urumov, Veselin Nachev, İvaylo Mirchev, Dessislava Mincheva, Grigor Manolov, Mihail Lalev, Nadezhda Kuteva, Valentin Kolev, Yordan Kissiov, Dora Kancheva, George İvanov, Kiril İvanov, Hinko Hinkov, Lüben Genov, Cyril Cholakov, Lüben Ghenov, İvan Dimov, Vladimir Bounardjiev, Plamen Bonev, Rumen Bogranov, Georgi Baev, Bogdan Benov, Gredi Assa, Anton Antonov, İvan Nenov v.s. Türk sanatçılar Aydın Ayan, Fuat Acaroğlu, İsmet Çavuşoğlu, Cihat Aral, Nuriye Demirkök, Yaşarali Güneş, Halil Akdeniz ve Zümrüt Radau eserleri ile bu trienalde yer aldılar.

2010 yılında Sofya VI. Uluslar arası Grafik Bienali gerçekleşti. Bienal katılım ve kalite açısından zengindi. Yine 2010 yılında Beşinci Pleven Güzel Sanatlarda Küçük Formlar Ulusal Bienali gerçekleşti.

İstanbul'daki Bulgaristan Konsoloslugu salonlarında 1997 yılında bir Bulgar - Türk Çağdaş Ressamlar sergisi açıldı. Bu sergide de önemli isimler Svetlin Rusev, İvaylo Mirchev, Milko Bojkov, Dimitir Cholakov, Dimitir Grozdanov, Nedko Solakov, Yalçın Karayağız, Cihat Aral, Kemal İskender, Devrim Er-

bil, Tanju Demirci, Aydın Ayan, Fuat Acaroğlu, Özdemir Atlan'ın eserleri sergilendi. Hristo Yotov'un, Atanas Natsev ve İliya İvanov'un Ankara Artium sergileri Türk toplumuna Bulgar sanatını tanıttı. Svetlin Russev, Dimitir Cholakov, İvaylo Mirchev, Plamen Petkov 'un İstanbul Ceylan otel salonlarındaki karma sergisi, Balkan Sanatçıların istikrarlı olarak Taksim AKM'deki karma sergisi de önemli ortak etkinliklerdi. Bulgaristanlı heykeltıraş Ziyattin Nuriev yıllardır Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi'nde heykel bölümünde uzman olarak çalışmaktadır ve Türkiye'de sergiler açmakta, karma sergilere katılmaktadır. Paris'te sergiler açmış bir başka Bulgaristan sanatçısı Vejdi Rashidov'un da Ankara'da ve İstanbul'da kişisel sergileri gerçekleşti. Fikret İslamoğlu Bulgaristan'da kişisel sergiler açtı, karma sergilere ve yarışmalara katıldı, ödüller aldı. Sanatçılarımızdan Hafize Tuna Topaloğlu Bulgaristan'da önemli karma sergilere katıldı.

Bulgar sanatçı Nedko Solakov 2011yılı 52. Venedik Bienali'nden ödül aldı., 2007 yılında Almanya'daki "Dokumenta"ya 99 desenden oluşan "Korkular" teması ve " Çok Gizli" (1989) adlı eserleri ile katıldı. Bir önemli çağdaş Bulgar sanatçısı olarak Nedko Solakaov 1993, 1995, 1999 yıllarında Venedik bienallerine , 1992 ve 1995 yıllarında İstanbul Bienaline, 1994 yılında San Paulu, 1997 yılında Gangjou, 2000 yılında Lion ve 2000 yılında Havana sergilerine katıldı. Başka dünyada bilinen bir Bulgar sanatçısı da Abraham Pinkas'dır.

Geçenlerde kendisine çağdaş sanattaki başarılarından dolayı "Altın Asır" ödülünü bizzat Bulgaristanın kültür bakanı Vejdi Rashidov takdim etti. 2011 yılı 52.Venedik Bienali'ne eserleri ile katılan diğer Bulgar sanatçılar: Pavel Koyshv, Gredyy Assa ve Houben Cherkolev. 1993 ve 1995 yılında Ankara Armoni galerisinde Zahary Kamenov iki kişisel sergi gerçekleştirdi.

Gabrovo'daki uluslar arası Mizah içerikli Eserler Bienali'ne her zaman Türk sanatçılar katılmıştır, örneğin en son 2011 yılında düzenlenen bienale İsmet Çavuşoğlu, Melihat Tüzün, Yasemin Sarı, Özgür Karaalan, Ail Feyyaz Ferğökçe, Şevki Özer Çevik v.s. Katılmışlardır.

Bulgar sanatçılar da dünyanın birçok yerinde düzenlenen çağdaş sanat etkinliklerinde yer almaktadırlar.

Son yıllarda Bulgar Ressamlar Birliği, Uluslar arası Sofya 96 Çağdaş Resim Triennale'i, Uluslar arası Gabrovo Mizah Bienali, Uluslar arası Targovish-te suluboya sempozyumu ve diğer bienaller, resim, heykel sempozyumları, sergileri başarı ile organize etmektedir. Son yıllarda Bulgaristan sanatçıları

Avrupa Topluluğu üyesi ülkelerinde rahatlıkla kişisel sergiler açmakla beraber birçok karma sergilerde de yer aldıklarını görmekteyiz. Ülkede alım gücü daha düşük olmasına rağmen resim satışları son yıllarda artış göstermektedir. Koleksiyoncu kitlesi oluşmakta ve zengin kesim sanatla ilgilenmektedir.

4. BALKANLARDA ORTAK SANAT ETKİNLİKLERİ

İstanbul, Ankara, Edirne, Sofya, Gabrovo, İzmit, Plovdiv, Varna, İzmir, Çanakkale ve daha birçok şehirlerimizde Balkan sanatçıları sergileri organize edilmiştir. Son yıllarda Türkiye’de ve Bulgaristan’da düzenlenen Resim ve Heykel sempozyumlarında Türk ve Bulgar ressamların yer almaları, Uluslar arası Bienal’lere, Sanat Fuarlarına ve diğer sanatsal etkinliklere katılımları önemlidir. 2011 yılında küratör Dimitır Grozdanov’un Plovdiv’te düzenlediği çağdaş sanatçılar sergisinde Ergin Çavuşoğlu ödül aldı.

Ülkemizde Güzel Sanatlar Fakültelerinin sayısı hızla artmaktadır. Bu fakültelerimizin birçoğu Bulgaristan Sanat Akademisi ve diğer Sanat Okulları ile ikili ilişkiler çerçevesinde ortak veya değişimli olarak sergiler düzenlemektedirler. Örneğin Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile Sofya Akademisi ortak etkinlikler düzenlemektedirler. Plovdiv Üniversitesi ile Trakya Üniversitesi işbirliği yapmaktadır. Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile Episkop Constantin Preslavski Shumen Üniversitesi , Sanat Bölümü farklı düzeyde ikili çalışmalar yapmaktadırlar – workshoplar, karma sergiler, söyleşiler ve ortak çalışmalar, hocaların ve öğrencilerin sergileri iki ülkede düzenlenmektedir. Shumen’de açılan karma sergiye Melihat Tüzün, İsmet Çavuşoğlu, İkramet Karaman katıldılar. İzmir Üniversiteleri, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi v.b. işbirlikleri sayesinde Bulgaristan sanatçıları ile Türk sanatçıların birbirilerini tanıdıkları bilinmektedir. Yaşarali Güneş Bulgar sanatçıların katılımı ile İzmir’de resim sempozyumu düzenlemiştir. Örneğin Şubat 2011 yılında Doğu Üniversitesi Prof. Devrim Erbil ile birlikte Sofya Akademisi’nin galerisinde “21. Yüzyılda 21 Türk Sanatçısı “ sergisi düzenledi. Sergi çok büyük ilgi gördü. Katılan sanatçılar: Devrim Erbil, Ayşe Özel, İsmet Çavuşoğlu, Sadık Altınok, Memiş v.s. Katılan sanatçılar: Devrim Erbil, Ayşe Özel, İsmet Çavuşoğlu, Sadık Altınok, Memiş Aslan, Çiğdem Erbil, Alp Tamer Ulukılıç, Aydemir Ökmen, Bahri Genç, Celalettin Tandoğdu, Emin Çizenel, Ercan Süelden, Esra Meral Demircan, Maria Kılıçlıoğlu, Mehmet Alagöz, Muzafer Akyol, Nurhan Altay, Renk Erbil, Selçuk Günay, Semra Doğan, Taylan Oğuzkan, Tunç Tüfekçi, Türksel İnce, Vural Yıldırım.

Bulgaristanın çağdaş sanatta başarılı sanatçılarından bazıları: Lichezar Boyadjiev, Krasimir Terziev, İvan Mudov, Stefan Nikolaev. Küratörlerden Veselina Nojarova geçen yıl İstanbul Tütün Deposundaki bir karma serginin de küratörüydü. Venedik Bienalinde de küratörlük yaptı. Diğer küratörler: Yara Bubnova, Lichezar Boyadjiev, Blaga İvanova v.s.

Bulgar sanatçılarından Valeri Chakalov, Dimitir Cholakov, İvaylo Mirchev, Ros-sen Donchev, Tsvetan Manev, Stefan Monev, Vanya Zapryanova, Nelli Cholakova, Milena Cherneva, Teodosi Balabanov Türkiye'deki sanatsal çalışmalarda yer almışlardır ve sergilere katılmışlardır. Heykeltıraş İliya İvanov Maltepe Resim-Heykel Sempozyumuna 2002 yılında katılmıştır. Daha birçok Bulgar heykeltıraşları da Türkiye'nin farklı yerlerinde organize edilen sempozyumlarda yer almış olup eserleri ülkemizin toplumsal mekanlarında yer almıştır. Bojentsi Resim Sempozyumunda 2009 yılında Türk sanatçılarından İsmet Çavuşoğlu katılmıştır, 2010 yılında Reşat Başar, 2011 yılında ise Melihat Tüzün katılmıştır. Açılan sergilerden sonra eserleri Gabrovo Resim Heykel Müzesinde yer almıştır. Tırgovishte Akvarel sempozyumunda İsmet Çavuşoğlu, Halil Akdeniz katılmıştır ve eserleri Resim Heykel Müzesinde yer almaktadır. Velingrad sempozyumlarında da Türk sanatçılar vardı. Hristo Yonkov'un her yıl organize ettiği Troyan seramik sempozyumuna Türk sanatçılardan Safiye Başar, Arzu Parten ve Nalan Tekeloğlu katıldılar ve eserleri Troyan çağdaş sanat müzesinde yer almaktadır. Hristo Yonkov Çanakkale 18 Mart Üniversitesinin seramik sempozyumuna katılmıştır. 2011 yılında Sofya Akademisi hocalarından Prof. Dimitir Arnavudov KOÜ Güzel Sanatlar Fakültesi sanat galerisinde kişisel sergi açtı ve panel düzenledi.

Sonuç itibarıyla günümüzde Türk ve Bulgar sanatçılar dünyanın çeşitli yerlerinde düzenlenen sanatsal etkinliklerde aktif olarak yer almaktadırlar. Yüksek sanatçı potansiyeli mevcut olduğu görülmektedir. Ayrıca birçok yönüyle iki ülkenin sanatçıları benzer bir gelişme göstermektedirler ve iki ülke arasında çok ortak etkinlikler düzenlenmektedir. Her iki ülkenin sanatçıları arasında ve kurumlar arasında işbirliği ileride daha da derinleşerek ve genişleyerek devam edecektir.

5. KAYNAKLAR

- [1] Ayla Ersoy., 1998, Günümüz Türk Resim Sanatı, Bilim Sanat Galerisi, İstanbul,
- [2] Bilgarski Hudojnik., 1985, Sivremenna Bilgarska Jivopis Skulptura Grafika, Sofya,
- [3] Bilgarski Hudojnik., 1996, International Triennial Of Painting Sofia ' 96, kitap, Sofya,
- [4] Kaya Özsezgin., 1994, Türk Plastik Sanatçıları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- [5] Anna Boyadjieva., 2010, 21 st Century 21 Artists, National Academy of Arts, Sofya ,
- [6] Sezer Tansuğ., 1991, Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, 2. Basım,

LEONARDO DA VİNCİ VE SANATININ GÜNCELLİĞİ

İsmet Çavuşoğlu^{1*}

¹Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölüm Başkanı

* cavusogluismet@yahoo.com

Özet: 1.Leonardo da Vinci'nin hayatı, keşifleri, çok yönlü araştırmaları ve ürettiği eserler üzerine bilgilerin yanı sıra bazı eserlerinin farklı yönleriyle analizi yapılacaktır. Bunu yaparken Leonardo'nun içinde yaşadığı toplumdaki o dönemin sosyo-politik yapısının değerlendirilmesi de yapılarak görsellerle desteklenecektir.

2. Leonardo da Vinci'nin eserlerinin geleceğe ışık tutmasının nedenleri, Sfumato (dumanlı) tekniğinin keşfi ve kullanması üzerine görsellerle de destekli olarak görüşler belirtilecektir. Ayrıca, eserlerinde çok detaylı bir natüralizm uyguladığı da bir gerçektir.

3. Leonardo da Vinci'nin desenleri, eskizleri, etütleri, krokileri üzerine analiz yapılacak ve günümüze dek (yaklaşık 560 yıl) sanat eğitiminde örnek olmaları, gelecekte de hiçbir zaman önemini yitirmeyeceği düşüncesi vurgulanacaktır.

4. Kendi döneminde onunla birlikte yaşamış olan diğer sanatçıların da onun paralelinde çalışmalar yaptıkları, temaların/ konuların benzeri/ aynı olması örnekleriyle ele alınacaktır.

5. Leonardo da Vinci'nin Güzel Sanatlar Fakültelerinde/okullarında sanat eğitimi gören öğrenciler için önemini işlerken insan vücudunun oranları, detay çalışmaları, etütleri'nin de mükemmeliyetini ortaya koyarak görsellerle destekli analiz edilecektir.

6.Çeşitli dönemlerde Leonardo'nun izinde giden ressamalar – isimleri ve görseller ile anlatılacaktır. Çağdaş sanatta Leonardo'nun eserlerinden yola çıkan sanatçılar ve başkalaştırılan Leonardo eserleri ele alınacaktır.

7. Son olarak Londra Nationale Gallery'deki "Leonardo da Vinci'nin Milano Dönemi" eserlerinden oluşan sergisinin analizi yapılacak, bianellerde v.b sanatsal etkinliklerde Leonardo reproduksiyonlarının, temalarının veya benzeri eserlerin kullanılması üzerine bilgiler verilecektir.

Sonuç itibarıyla Rönesansın güçlü ustası Leonardo da Vinci geleneksel çalışan sanatçılar için, sanat eğitimi için ve modern sanat, güncel sanat üretenler için vazgeçilmez olduğu vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Leonardo, Rönesans, Analiz, Sanatçı, Yapıt

1. LEONARDO DA VİNCİ’NİN HAYATI, KEŞİFLERİ, ÇOK YÖNLÜ ARAŞTIRMALARI VE ÜRETTİĞİ ESERLER

16. ve 17. Yüzyıllar bilimsel araştırmalar, sanattaki gelişmeler ile birçok başlangıçları da beraberinde getiren dinamik yıllardır. Ortaçağların karanlık ve belirsizliğinden sonra bilim, teknik ve sanat alanlarındaki başarılar bu alanların geleceğini belirledi. İtalya’da başlayan Rönesans daha sonra Kuzey Avrupa ülkelerine ve farklı zamanlarda dünyanın diğer ülkelerine yayıldı.

Leonardo da Vinci Yüksek Rönesans’ın çok önemli ustasıdır. 15 Nisan 1452 yılında evlilik dışı olarak İtalya’da Floransa’ya bağlı Vinci kasabası yakınlarında bulunan Anchiano köyünde doğdu. Leonardo’nun annesi Catarina muhtemelen bir köylü kızıydı, babası Ser Piero da Vinci ise genç ve ünlü bir noterdi. Babası zengin ve güzel Albiera Amadori ile evlendi, ancak annesi Catarina ile hiç bir zaman evlenemedi. Annesinin bir başkasıyla evlendirilmesine kadar köyde yaşadı, ancak daha sonra beş yaşında yasal olarak babasının evine kabul edildi. Babasının ailesinde başka çocuk olmadığından dolayı güzel Albiera küçük Leonardo’yu çok sevdi ve o da genç annesine çok bağlıydı. İkisi de narsist kişilerdi, güzelliklerine önem veriyorlardı. Belki de zamanla güzelliğe düşkünlüğü onun homoseksüelliğe meilliliğini geliştirmiştir. Yüksek derecede yetenekliydi, fakat o zamanın yasalarının bazı özel şartlarından dolayı üniversiteye kayıt yaptıramadı. Daha sonra Floransa’da Milano’da, Roma’da ve Fransa’da yaşadı ve çalıştı. Hayatının son yıllarında Fransız kralı I. Francois’ın hizmetinde saraya ait bir şatoda yaşadı. 2 Mayıs 1519 tarihinde 67 yaşında Amboise yakınlarındaki Cloux Şatosu’nda hayata gözlerini yumdu.

Ünlü sanatçı 1469’dan itibaren beş yıl boyunca Floransa’daki en ünlü atölyelerinden birine sahip olan ressam ve heykeltıraş Andrea del Verrocchio’nun yanında çırak olarak kendini geliştirdi ve sanatçı olarak şekillendi. Hocası Verrocchio büyük siparişler alıyordu, hatta Leonardo onun birçok işini yaptığı da büyük bir ihtimaldir. Örneğin Venedik’teki “Bartolomeo Colleoni” anıtı büyük usta Verrocchio’nun eseri idi. Bu atlı heykel anıtı Venedik’lilerin çok saygı duyduğu bir komutana aitti. Muhteşem bir yüz ifadesi ve duruşu ile Venedik’li komutan, atın mükemmel anatomisi, hareketli hali bu anıtı her yönüyle etkileyici bir eser kılmaktadır. Böylesi başyapıtlar üreten bir atölyede ve ustanın yanında Leonardo çok şeyler öğrendi. Burada çalıştığı modeller sayesinde anatomiye, perspektife, kompozisyonu çok iyi öğrendi. Bu atölyede birçok yetenekli öğrenci çalışıyordu, fakat Leonardo sadece yetenekli çocuk değildi o bir dehaydı. Leonardo görünen dünyayı araştırmaların daha kapsamlı, daha yo-

ğün ve daha titiz biçimde yapılması gerektiğine inanıyordu, kitaplardaki sırf kuru bilgiler ile yetinmiyordu. Okuduğu bir şeye gözüyle görmediği sürece inanmıyordu. Bir parça Latince ve Yunanca biliyordu. Sorunları kendi deneyleriyle çözüyordu. Doğada onun merakını uyandırmayan, dehasını kamçılamayan hiçbir şey yoktu. Onlarca kadavra keserek insan vücudunun gizlerini araştırdı. Ana rahmindeki çocuğun gelişiminin gizemlerini ilk araştıranlardan biri oldu. Böceklerin ve kuşların uçuşlarını yıllarca gözlemledi, uçan bir makine yaratma arzusu yüksekti. Ona göre sanatın temeli, kesintisiz bir araştırma olmalıydı. Araştırmanın konuları da şöyle olmalıydı: kayaların ve bulutların biçimleri, havanın uzak nesnelerin rengi üzerindeki etkisi, ağaçların ve bitkilerin büyüme yasaları, seslerin armonisi v.b. Çağdaşları onu tuhaf görüyordu. Prensler ve komutanlar bu olağanüstü “sihirbazı” yeni silahlar ve diğer buluşlar yaptırmak için kendi hizmetlerinde kullanmak istediler. Leonardo kendi yarattığı mekanik oyuncaklarla onları eğlendiriyordu, gösteriler ve eğlenceler için özel sahne efektleri tasarlıyordu. Büyük bir sanatçı olarak hayranlık görüyor, usta bir müzisyen olarak da her yerde aranıyor. Onun düşüncelerinin önemini ve bilgisinin genişliğini çağdaşlarından çok az kişi sezebilmiştir, çünkü yazdıklarını yayımlamamış, üstelik yazdıklarından hemen hemen kimse haberi yoktu. O solaktı ve sağdan sola doğru yazıyordu, bundan dolayı onun yazdıkları ayna yardımıyla okunabiliyordu. Her seferinde farklı gizemleri araştırıyordu Güncelerinde “Güneş hareket etmiyor” ifadesine rastlanmıştır, ayrıca Kopernik kuramlarını önceden bulmuş olabileceği de bir ihtimaldir. Her sorunu çözmek için araştırma ve deneyler yapmıştır. Leonardo’nun bir bilim adamı olarak kabul görme arzusunda olmadığını söyleyebiliriz. Onun amacı resmin de bir Bilim olduğunu göstermek, resimde kullanılan el emeğinin bir şiiri yazarken kullanılandan farklı olmadığını kabul ettirmektir. Erken dönem eserleri Meryem Ana tasvirleridir. Örneğin “Meryeme Müjde” adlı eserinde kendi üslubunu belirgin bir şekilde belli eder. Olay, akşamın alacakaranlığında, loş bir ışıktaki Meryem’in evinin önünde cereyan eder. Resmin kompozisyonunda kırmızılar giymiş melek Cebrail vardır, Tanrı’nın kelamını iletme üzere sağ dizinin üstüne çökmüş vaziyettedir, sağ tarafta Bakire Meryem vardır, arka planda orman, ağaçlar ve tepelerden oluşan uçsuz bucaksız bir manzara yer almaktadır. Omuzlarına dökülen saçları ve yumuşak yüz hatlarıyla Meryem, Leonardo’nun dingin kadın güzelliği idealini simgeler. Bu dönemde yapmış olduğu portre çalışmalarına baktığımızda dikkatle çizilmiş ayrıntılar, pastel ve geçişken renklerle tuvale aktarılmış nazik, yumuşak hatlar damgasını vurur. Bu portreler insanın iç dünyasını, ruh halini dışarıya vurma denemeleridir. Ressam olarak mükemmel eserler yaratırken ayrıntılara

da büyük önem veren bir tavır sergilemektedir. Mona Liza portresindeki gizli tebessüm onun büyük ustalığının ve yeteneğinin eserridir. 'Son Akşam Yemeği' de onun baş yapıtlarından biridir. Onlarca kroki, etüt ve eskizler, araştırma notları, mimari ve mühendislik çizimlerinden oluşan eserler üretti.

2. LEONARDO DA VİNCİ'NİN ESERLERİNİN GELECEĞE IŞIK TUTMASININ NEDENLERİ

Leonardo'nun eserlerinde çok detaylı bir natüralizm uyguladığı bir gerçektir. Vasari'nin yazılarından o dönem hakkında Hollanda ressamlarının gerçekçi çalışmalarından Leonardo'nun da etkilendiğini ve çok detaylı natüralizm ortaya koyduğunu anlamaktayız.

Onun döneminde yaşamış olan bir başka büyük usta Michelangelo'nun yanı sıra diğer bazı sanatçıların eserleri de o dönemin sanat anlayışını yansıtmaktadır. Her ne kadar onların eserleri de saygıdeğer olsalar da, Leonardo'nun ustalığı efsanevidir. Usta sanatçı çok fazla eser bırakmamıştır. Az miktarda yağlıboya resimler üretmiştir, fakat dönemin en önemli eserlerine imza atmıştır. Hayatını tamamen sanata, bilime ve tekniğe adanmış ve insanlık için çok çarpıcı keşifler, araştırmalar yapmış; heykeller üretmiş, mimarlık ve mühendislik projeleri geliştirmiştir. Bütün bunlar daha sonra tıp bilimlerine, anatomiye, fizyolojiye, perspektife, insan vücudunun detayları ve oranları gibi bilgilerden oluşan sanatsal anatomiye, mühendislik bilimlerine v.s. kaynak olmuştur. Ayrıca, resim sanatında ilk olarak 'sfumato' tekniğini (İtalyanca: dumanlı) keşfetti, geliştirdi ve mükemmeliyete ulaştırdı. Mühendislik alanında askeri çizimler ve projeler de geliştirmiştir. Leonardo'nun sanatını değerlendirirken bu yönlerini de belirterek değerlendirme yapmak gerekir. İnanılmaz bir kabiliyet, inanılmaz bir çokyönlü kişilik örneğine sahip olan Leonardo da Vinci insanlık tarihinde eşine az rastlanan bir ustadır. Belki de tanrının insanlığa armağanıdır diye düşünüyorum. Ölümünden yaklaşık 500 yıl geçmiş olmasına rağmen onun ismi hala güçlü bir şekilde anılmakta ve eserleri geleceğe ışık tutmaktadır.

Leonardo da Vinci Milano'da geçirdiği yıllarda İncil'den çıkma dinsel konularda birçok eser siparişi aldı.

Sfumato'ya ışık ve gölgenin, açık ve koyunun arasında yaptığı yumuşak geçişlerle ulaşıyordu, resimde bir nevi zıtlıkları yumuşatıyordu ve mükemmel bir bütünlüğe ulaşıyordu. Nesneler sertliğini kaybediyordu, gerçeklik biraz yumuşatılmış oluyor ve izleyicide yeni, farklı izlenimler uyandırıyor.

Leonardo da Vinci sert hatları ve keskin konturları yumuşatarak resimde daha büyük bir özgürlük yakalamayı başardı. Renkler artık resmedilen nesnelerin ve mekanların özelliklerini daha iyi yansıtmaktadır. Onun resimlerinde aydınlık ve karanlık, gündüz ve gece resmin önemli unsurları haline gelir. Leonardo sfumato yöntemi ile erken Floransa resminin büyük ustası olduğunu, aynı zamanda onu çoktan ardında bıraktığını da gösterir. Kontur ağırlıklı, katı geometrik çizgilerin yerini insan vücudunu ve nesneleri farklı bir canlılık içinde gösteren zengin ışık-gölge oyunları ve geçişken konturlar alır. Leonardo gölgeye önemli anlamlar yüklemekte de çok başarılıdır. Onun resminde gölge, ışığın ve gölgenin olmadığı anlamsız bir boşluk değildir, her şeyden önce kendi başına bir renk değeri olduğu ve her şeyden önce yorumlanmak ve kavranmak istenen, manası olan bir değerdir. Günümüz sanatçısı da eser üretiminde onun "Sfumato" tekniğini amaçları doğrultusunda uygulamakta özgürdür. Leonardo'nun etütleri, eskizleri, desenlerinin tümü desen çizimlerinde önemli örnekler olarak hiç bir zaman önemini yitirmeyecektir. Onun eserleri her zaman geleceğe ışık tutacaktır.

3. LEONARDO DA VİNCİ'NİN DESENLERİ, ESKİZLERİ, ETÜTLERİ, KROKİLERİ ÜZERİNE ANALİZ.

Hayatı boyunca çizmiş olduğu onlarca desenden 33'ü İngiltere Kraliçesinin şahsi koleksiyonundandır. British museum'da Virgin and Child with Saint Anne... krokileri , erkek portre profilleri, melek krokisi, omuz kasları deseni, bayan elleri etütleri, bayan profile, arkadan önden yandan hareketli kadın başı çizimleri, Lent by Her Majesty The Queen'e ait bayan portre eskizleri, ayak etüdü, erkek karakterleri etüdü, kompozisyonel krokiler, Virgin and Child with a cat için krokiler, Virgin and Child with Saint John the Baptist için kağıt üzerine kalem ve mürekkep desenleri, Profilden erkek büstü için eskiz, Profil erkek portresi (desen), erkek beyintabakaları araştırma krokileri ve notlar, Christ Child için mimari mekansal arayışlar, erkek figüründeki mükemmeliyet, kaslar arkadan ve yandan görünüş, erkek figüründeki oranlar ve başın profilden oranları ile hareketli figürdeki kasların hareketi ile ilgili desenler, kollardaki oranlar üzerine , önden erkek figure oranları üzerine krokiler, daamarlar ve yüz ifadesi üzerine çalışmalar, kafatası (kurukafa) üzerine ayrıntılı bilgiler içeren çalışmaları, sinir system ile ilgili araştırma çalışmaları, yaşlı erkek anatomisinde kafatası bağlantılı boyun boğaz ayrıntılı araştırma çalışmaları, v.s. (268), Albertina, Vienna'da Yaşlı Adam (Saint Peter), Gallerie dell Accademia, Venice'de - The Vitruvian Man araştırma krokisi, Head of Christ, Study after

a Last Supper adlı kağıt üzerine mürekkep ile eskiz çalışması, Adoration of the Shepherds with angels için figurative kompozisyon arayışları, perspektif kullanarak yapılmış kilise krokileri, Louvre Paris'te hareketli figürler, farklı karakterleri ifade eden çocuk, anne ve erkek figürlerinden oluşan krokiler, Metropolitan Museum of Art, New York, Rogers Fund. 'da Christ Child desenleri, The Ashmolean Museum, Oxford' ta Virgin and Child with Saint John the Baptist and an angel için perspektif çizimleri ve figurative krokiler, The Royal Collection'da – At çizimleri yandan önden, arkadan, hareketli çizimler ve notlar, Sforza hekeli için şahlanmış at ve binici çizimi, kafatası içi ayrıntılı araştırma çalışması, Saint Jerome etüd/eskiz çalışması, kafatası ve dişler araştırma krokisi, göz ve yüz cephesi araştırma deseni, Saint John the Baptist etüd/eskiz çalışması, The National Gallery of Scotland, Edinburgh'da köpek pençeleri ve başı etütleri (üç adet), Biblioteca Reale, Turin' de Genç bayan başı (porter) desen, Bibliotheque de l'Institut de France, Paris 'te desenler, Çiçeklerle ilgili çizim ve notlar, The Courtauld Gallery, London'da Saint Mary Magdalene için desen çizimleri, Astrorum Augsburg'da Diagram of the Cosmos, Biblioteca Nazionale, Florence – Zemin Planı, Biblioteca Ambrosiana, Milan 'da Leonardo ve Asistanına ait – krokiler ve notlar'dan anlaşıldığına göre bu eserler farklı zamanlarda yukarıda belirtilen müze, özel koleksiyon ve kuruluşların mülkiyetine geçmiş ve günümüze kadar ulaşmışlardır. Etütleri çok ayrıntılı ve mükemmeldir. Bu etütleri eskizleri ve krokileri Leonardo da Vinci yağlıboya resimlerinde kullanmıştır.

4. KENDİ DÖNEMİNDE ONUNLA BİRLİKTE YAŞAMIŞ OLAN DİĞER SANATÇILAR

Leonardo da Vinci'yi değerlendirirken onun döneminde yaşamış olan diğer ressamın da onun paralelinde çalışmalar yaptıklarını dikkate almak gerekir. Örneğin Fra Felippo Lippi (1406-1469), Master of The Pala Sforzesca, Donatello (1386-1466), Michelangelo Buonarroti (1475 – 1564), Ambrogio de Predis (1455-1510), Piero Del Pollaiuolo (1441-1496), Antonello Da Messina (1456-1479), ustanın hocası Andrea Del Verrocchio (1435 – 1488), Francesco Napoletano, Giovanni Antonio Boltraffio (1467-1516), Gian Cristoforo Romano – heykeltıraş (1465-1512), Marco D'oggiono (1487-1524), Anselmo De Fornari (1496-1516), Giacomo Del Maino (1469-1503), Giovanni Angelo Del Maino (1477/8- 1546), Giovanni Pietro Rizzoli (1508-1549), Bernardino Luini (1480-1532) gibi önemli isimler sanatçıyı farklı yönleriyle etkilemiş olabileceği gibi, onlar da ondan bir şekilde etkilenmişlerdir.

5. LEONARDO DA VİNCİ’NİN GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNDE/OKULLARINDA SANAT EĞİTİMİ GÖREN ÖĞRENCİLER İÇİN ÖNEMİ

Leonardo da Vinci’nin ölümünden yaklaşık 500 yıl geçmesine rağmen ortaya koyduğu mükemmel eserlerin, insan vücudunun oranları, detay çalışmaları, etütleri’nin de mükemmeliyetini günümüzde sanatçı adayları için sanat eğitiminde örnek olmaları, gelecekte de hiçbir zaman önemini yitirmeyeceği düşüncesindeyim.

Leonardo da Vinci’nin üretmiş olduğu eserler, yapmış olduğu araştırmalar, keşifler ve projeler yüzyıllar boyunca sayısız sanatçıya ilham kaynağı olduğunu söyleyebiliriz. Sanatçı doğada nesnel gözlemler yapmış, gözle görülmeyen gerçekliği araştırmış, ortaya çıkarmış ve resim yoluyla yeniden üretilmesine duyduğu büyük aşkla adeta bir dahi olarak harmanlamayı başarmıştır. Rönesans insanının yaratıcı olduğu bilinir. Leonardo da Vinci de, çok yönlü çalışmalarından dolayı “ Uomo universale”nin prototipidir. Leonardo, sadece resimde yeniliklere imza atmakla kalmadı, yaşadığı zamanın doğabilimlerinde, teknolojisinde ve mimarisinde de bilgi sahibiydi ve bu alanlarda da başarılı çalışmalar yapmıştır.

Günümüz sanatı her ne kadar değişmiş olsa da Leonardo da Vinci yağlıboya, desen, eskiz, etüt ve krokilerindeki mükemmeliyet ile kendisinden sonra tüm sanatçıları bir şekilde, farklı yönleriyle etkilemiştir. Öğrencilik yıllarında sanat eğitimi gören fakülteler ve güzel sanatlar öğrencileri için vazgeçilmez ilham kaynağı olmuştur diye düşünüyorum. Onun mükemmel çalışmaları her zaman en iyi örnekler olarak kalacaktır.

6. ÇEŞİTLİ DÖNEMLERDE LEONARDO’NUN İZİNDE GİDEN RESSAMLAR

Leonardo’nun çağdaşları, o dönemin meslekdaşları bile onun evrensel yeteneğine ve bitmez tükenmez öğrenme isteği, araştırma dürtüsüne hayranlık duyuyorlardı. Çağdaş sanatta Leonardo’nun eserlerinden yola çıkan veya onun popüler eserlerini başkalaştıran sanatçılar görmekteyiz.

7. LONDRA NATIONALE GALLERY'DEKİ "LEONARDO DA VINCI'NİN MİLANO DÖNEMİ" ESERLERİNDEN OLUŞAN SERGİSİ

Londra National Gallery 9 Kasım 2011 – 5 Şubat 2012 tarihleri arasında düzenlemiş olduğu Leonardo sergisi ile şu ana kadar görülmemiş bir başarı elde etmiştir. Dünya çapında mükemmel bir etkinliktir, izleyiciler için bir Leonardo ile buluşma fırsatıdır. Bu sergiyle her ne kadar dönemsel çalışmalardan oluşan bir koleksiyon ile de olsa, İngilizler Leonardo da Vinci'yi Londra'ya taşımışlardır.

"LEONARDO DA VINCI PAINTER AT THE COURT OF MILAN" sergisi birçok açıdan çok önemli bir sergiydi. Bu sergi, Leonardo Da Vinci'nin 1480 – 1490 yılları arasında Milano'daki saray ressamlığı döneminde üretmiş olduğu 90 adet orijinal eserini kapsamaktadır. Bu sergi bir bakıma dönemin Milan Duku Ludovico Maria Sforza il Moro ('the Moor') sarayında yapılmış işlerden oluşmaktadır. Bahis konusu dönemde Milano çok zengin ve kalabalık bir şehirdi. Sforza, onun sarayında çalışmalarından dolayı Leonardo'ya maaş bağlamıştı ve Leonardo da Vinci maddi açıdan çok rahat çalışmalar yapabiliyordu.

Sergide Leonardo'nun National Gallery'den, Royal Collection'dan, Pinacoteca Milan'dan, Paris Louvre müzesinden, Czartoryski Foundation, Cracow (Polonya) müzelerinden getirilmiş yağlıboya tabloları, desen çalışmaları ve (sketches) krokileri/çizimleri sergileniyordu. İzleyici kendisini o yılların atmosferinde hissediyor, o mükemmeliyete hayran oluyor, sergi ziyaretinden mutlu olarak ayrılıyordu. Aynı zamanda isminin büyüklüğünden de büyülenen izleyici gördüğü kadarıyla aradığını ve beklentilerini karşılamış havasındaydı.

1550'de Giorgio Vasari yazılarında Leonardo'nun iki adet "The Virgin of the Rocks" tablo ürettiğini yazmaktadır, hatta birisinin daha modern olduğuna da işaret etmektedir ve bununla İtalya'da Yüksek Rönesans'ın başladığını iddia etmektedir. Ayrıca Vasari, Leonardo da Vinci'nin Milano döneminin çok önemli olduğunu da belirtmektedir. Milano, Santa Maria delle Grazie'de yer alan "The Last Supper" (Son Akşam Yemeği) hakkında Vasari: "mükemmel, kusursuz bir resim" olduğunu da söylemektedir. Bu eserin orijinali (taşınması mümkün olmadığı için) bu sergide yer almamaktadır. Ludovico bir Milano Duke'uydu, bu arada ilginç bir ayrıntı olarak Leonardo ile Sforza'nın aynı yaşta olduğu gerçeği ve onun büyük desteği sayesinde Leonardo büyük üne kavuşmuştu. Leonardo da Vinci yaptığı resimlerle Sforza'nın propaganda mekanizmasında

önemli yer aldı. Sarayda portreler çizdi, çeşitli mühendislik ve askeri projeler geliştirdi, görkemli eğlence ve tiyatro gösterilerine sanatsal altyapı hazırladı. Leonardo kendisini bir “felsefeci ressam” olarak tanımlıyordu. Sürekli yazılar ve notlar yazıyordu, sol elini kullanıyor ve tersten yazıyordu. Onun yazılarını ancak ayna ile okumak mümkündü. Onun öğrencisi olan Francesco Melzi ‘ye göre Leonardo’nun optik mühendislik, hidrolik, uçuşlarla ilgili bazı yazıları kaybolmuştur. Serginin sponsoru Credit Suisse bankasıdır ve sergi Londra Nationale Gallery’nin özel bölümü mekanlarında açılmıştır. Serginin küratörü ise Luke Syson’dur. Bu önemli serginin hazırlık çalışmaları yaklaşık beş yıl sürmüştür. İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Polonya ve Rusya gibi ülkelerin müzeleri ve koleksiyon sahipleri ile ikna çalışmaları yapılarak sergiye bu kadar Leonardo tablosu ve desenleri toplanmış ve birarada sergilenebilmiştir. Aslında Paris’in Louvre Müzesi’nde bulunan “Mona Lisa” tablosunu da orada görmek isterdik, fakat farklı bir döneme ait olduğu için sergide yer alınamıyordu. Sergilenen 50 kadar desenden 33’ü İngiltere Kraliçesinin şahsi koleksiyonundandır. Bazı eserler Vatikan müzesinden getirilmiştir.

Bazı resimlerinin altına imzasını sadece “Leonardo” olarak yazmıştır, bazılarında ise ‘Ben Leonardo’ şeklinde imza vardır.

“Bakire Meryem ve Çocuk İsa”nın (“The Virgin of the Rocks”) iki versiyonundan biri Londra Nationale Gallery koleksiyonuna aittir, diğeri ise Paris Louvre Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır. İzleyiciler ilk defa bu sergide birarada her ikisini de görme şansı yakaladı.

“Portrait of Cecilia Gallerani (The Lady with an Ermine)” 1489-90 yılları arasında yapılmış yağlıboya tablo 54.8 x 40.3 cm, serginin önemli eserlerinden biridir. Güzel Cecilia (1473-1536) iddialara göre Ludovico Maria Sforza’nın gizli aşkıdır (metresidir), kucagındaki Ermine (kakum) bu gizli aşka gönderme de yapmaktadır. Bu resim Polonya’nın Czartoryski Foundation’a aittir, National Museum Cracov ‘dan getirilmiş ve ilk defa Londra’da sergilenmektedir. Ayrıca Pinacoteca Milan’dan getirilen ‘Portrait of a Young Man’ (“The Musician”) 1486-87 (Müzisyen) adlı yağlıboya eseri de görmeye değer ve çok önemlidir.

Sonuç itibarıyla Rönesansın güçlü ustası Leonardo da Vinci geleneksel çalışan sanatçılar için, sanat eğitimi için ve modern sanat, güncel sanat üretenler için vazgeçilmez olduğu bir gerçektir.

Leonardo da Vinci’nin üretmiş olduğu eserler, yapmış olduğu araştırmalar, keşifler ve projeler yüzyıllar boyunca sayısız sanatçıya ilham kaynağı olduğunu söyleyebiliriz. Leonardo’nun çağdaşları, o dönemin meslekdaşları bile

onun evrensel yeteneğine ve bitmez tükenmez öğrenme isteği, araştırma dürtüsüne hayranlık duyuyorlardı. Sanatçı doğada nesnel gözlemler yapmış, gözle görülmeyen gerçekliği araştırmış, ortaya çıkarmış ve resim yoluyla yeniden üretilmesine duyduğu büyük aşkla adeta bir dahi olarak harmanlamayı başarmış tır. Rönesans insanının yaratıcı olduğu bilinir. Leonardo da Vinci de, çok yönlü çalışmalarından dolayı “ Uomo universale”nin prototipidir. Leonardo resimde yeniliklere imza atmakla kalmadı, yaşadığı zamanın doğabilimlerinde, teknolojisinde ve mimarisinde de bilgi sahibiydi ve bu alanlarda da başarılı çalışmalar yapmıştır.

Johan Wolfgang Gote

Orantılı, yakışıklı, eğitilmiş,

O insanlığın örneği,

Gözün kendisine ait olduğu algılama gücü gibi,

Mantığının ayanlığı da , ayanlık ve mantıklılık da bizim ressama özgüdür.

O kendi doğuştan var olan paha biçilemez yeteneğinin iç yönelişinden hiç bir şeyi kaçırmaz, gelişigüzel, tesadüf çizgilere önem vermez, herşeyin düşünülmesi, değerlendirilmesi gerekir. Her şey aynı zamanda doğal ve rasyonel olmalı: temiz oranlardan en tuhaf yaratıcılığa ve yaratıcılık oluşumlara kadar

8. KAYNAKLAR

1. Luke Syson with Larry Keith, National Gallery Company, London, Distrubuted by Yale University Press, 2011, Leonardo Da Vinci Painter At The Court Of Milan
2. Anna-Carola Krausse, Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Könnemann, Tandem Verlag GmbH, Almanya, Türkçe Basım Copyright 2005, Literatür Yayıncılık, Kenan Kocatürk
3. aPatrice Maubourguet, Paleolit’ten Rönesansa, ICON, 2006, Fransızcadan çeviren, Nicolay İliev
4. Vilchelm Lange-Ayhbaum, Volfram Kurt, ‘ Kişiler ‘ serisi, Dahiler, Delilikler, Ünlüler, Ressamlar ve Heykeltraşlar, Kibea yayınları, 2010
5. E.H. Gombrich, Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi Çevirenler. Erol Erduran – Ömer Erduran